

İlgili Kanun / Madde
6098 S. TBK/28,39, 417,420
5510 S. SSGSK/12

T.C.
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2024/11181

Karar No. 2025/835

Tarihi: 20.01.2025

- İŞ KAZASININ TESPİTİ
- İŞ KAZASI NEDENİYLE SOSYAL SİGORTA YARDIMLARININ YAPILABİLMESİ İÇİN KURUMUN ZARARLANDIRICI SİGORTA OLAYININ İŞ KAZASI OLDUĞUNU KABUL ETMİŞ OLMASININ GEREKTİĞİ
- İŞ SÖZLEŞMESİNİN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ VE VEKALET, İSTİSNA AKDİNDEN FARKLARI

ÖZETİ İş kazası nedeniyle sosyal sigorta yardımlarının yapılabilmesi öncelikle Kurumun zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası olduğunu kabul etmesine bağlıdır. İş kazası olgusu Kurumca kabul edilmezse somut olayda olduğu gibi sigortalının ya da hak sahiplerinin olayın iş kazası olduğunu dava yolu ile tespit ettirmesi gerekmektedir. 5510 sayılı Kanun'un 12/1 maddesi uyarınca "4.maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar işverendir". Kanun'un 4. maddesinin "(a) bendinde hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, (c) bendinde ise kamu idarelerinde çalıştırılanlar" yer almaktadır. Somut uyuşmazlıkta ölen Kurum sigortalısının 4 (a) kapsamında işçi olup olmadığı uyuşmazlık konusu olup, ölen sigortalı ile davalı arasında işçi-işveren ilişkisi olup olmadığı, aradaki hukuki ilişkinin iş sözleşmesi mi eser sözleşmesi mi olduğu önem kazanmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu'na göre “iş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenme-sinden oluşan sözleşmedir”. 6098 sayılı TBK'ya göre ise “Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir”. O halde ücret, iş görme ve bağımlılık iş sözleşmesinin belirleyici öğeleridir.

İş sözleşmesini diğer iş görme edimlerini içeren eser, vekalet veya ortaklık sözleşmelerinden ayıran, belirleyen en önemli ölçüt hukuki-kişisel bağımlılıktır. Gerçek anlamda hukuki bağımlılık işçinin işin yürütümüne ve işyerindeki talimatlara uyma yükümlülüğünü içerir. İş sözleşmesinde bağımlılık unsurunun içeriğini işverenin talimatlarına göre hareket etmek ve iş sürecinin ve sonuçlarının işveren tarafından denetlenmesi oluşturmaktadır. Bağımlılık iş sözleşmesini karakterize eden unsur olup, genel anlamıyla bağımlılık, hukuki bağımlılık olarak anlaşılmakta olup, işçinin belirli veya belirsiz bir süre için işverenin talimatına göre ve onun denetimine bağlı olarak çalışmasını ifade eder.

Eser sözleşmesinde işi yapmayı üstlenen, eser meydana getirmekten ibaret bir iş görme edimini borçlanmaktadır. Eser sözleşmesi, bir iş görme borcu doğuran sözleşme olmakla beraber burada önemli olan çalışmanın kendisinden ziyade bu çalışma neticesi ortaya çıkan ve objektif olarak gözlemlenen sonuçtur. İş yapmayı üstlenen, iş sahibi ile akdi ilişkiye girerken bir sonuç (eser) meydana getirmeyi taahhüt etmektedir. Bu anlamda eser, bir iş görme faaliyetinin maddi veya maddi olmayan sonucudur. Kuşkusuz bağımsız bir varlığı değiştirmeye, işlemeye veya biçimlendirmeye yönelik edimler de eser kavramına dahil sayılır ve istisna sözleşmesinin konusunu oluştururlar. Eser sözleşmesinde ücret belli bir süre çalışıldığı için değil, netice için ödenmektedir. İş yapmayı üstlenenin, kararlaştırılan zamandan önce taahhüdünü yerine getirmesi, ücret üzerinde herhangi bir etki meydana getirmeyecektir. İş ilişkisinde olduğu

gibi kişisel ve hukuki bir bağımlılık yoktur.

Özellikle bir hizmetin tamamlanması için işi üstlenen ile bu işin belirli bir bölümünü tamamlaması için üçüncü kişiye devredenler arasında imzalanan sözleşmenin eser veya iş sözleşmesi olup olmadığı tartışma konusu olabilir. Bu tür bir ilişkide tarafların meslekleri ve nitelikleri, işin niteliği, tarafların anlaşma şartları dikkate alınarak yorum yapılmalı ve iradeleri ortaya konmalıdır. İş sözleşmesinde işçi, belirli veya belirsiz süreli olarak işveren için çalışır. Eser sahibi kural olarak uzmanlığı bakımından iş sahibinin talimatları ile bağlı değildir. Sadece sözleşme ile üstlendiği eseri meydana getirmekle yükümlüdür. İş sözleşmesinin varlığı, ücretin ödenmesini gerektirir. Eser (telif) sözleşmesine ilişkin hükümlerde, iş sözleşmesinin aksine sosyal nitelikte edimlere ve koruma yükümlülüklerine rastlanmaz.

Hizmet akdinin bulunup bulunmadığının tespitinde görünürdeki işlemler değil, fiili durum önemli olup fiili (gerçek) durum tespit edilerek karar verilmesi gerekir. Davalı bakımından yazılı bir sözleşme sunulmuş olsa bile taraflar arasında iş görme, ücret ve bağımlılık unsurlarını içeren bir hizmet akdinin varlığının tespiti hâlinde gerçek fiili ilişkinin hizmet akdi olduğunun kabulü gerekecektir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı Kurum vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi Dilan Nur Bışer Tüfekci tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; davacının davalı yanında alçı boya ustası olarak sigortasız olarak çalıştığını, 02.03.2018 günü saat 12:00 sularında Antalya ili, Muratpaşa ilçesi Çağlayan Mah. 2057 Sk. Pamfilya Taksii Durağı yanındaki adreste bulunan villa inşaatında üzerinde bulunduğu dış cephe iskelesindeki kalasın kırılması üzerine 2. kattan düşerek engelli kalacak şekilde yaralandığını, kaza nedeniyle Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2018/28940 soruşturma sayılı dosya ile soruşturma yapıldığını, halen devam soruşturmanın devam ettiğini, SGK tarafından yapılan tahkikat sonucunda "davacının sigortalı çalışmasının tespit edilememesi" nedeniyle iş kazası yönünden yapılacak herhangi bir işlemin

olmadığına karar verildiğini belirterek müvekkilinin 02.03.2018 tarihinde geçirmiş olduğu kazanın iş kazası olduğunun tespitini talep etmiştir.

II. CEVAP

1-Davalı Kurum vekili cevap dilekçesinde; dava nedeniyle müvekkil Kurum kayıtlarının incelenmesinde Antalya İl Müdürlüğünde yazı ve rapor bulunmadığını, davacının iş kazası bildiriminde bulunduğunu ve tescilsiz iş yeri olması nedeniyle dosyanın Kurum denetmenlerine sevk edildiğini belirterek davanın reddini istemiştir.

2- Davalı işveren tarafından davaya cevap verilmemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davanın kabulü ile davacının davalı Nurullah Cihad Köknar'a ait tescilsiz iş yerinde 02.03.2018 tarihinde geçirmiş olduğu kazanın iş kazası olduğunun tespitine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı Kurum vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile dosya kapsamı, delil durumu itibarıyla Antalya 1. İş Mahkemesi 2023/45 Esas, 2023/245 Karar sayılı kararında Mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesi bakımından usul ve esas yönünden yasaya aykırı bir durum bulunmamasına göre davalı Kurum vekilinin istinaf başvurusunun Hukuk Mahkemeleri Kanunu'nun 353/1-b.1 maddesi gereğince esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davalı Kurum vekili temyiz dilekçesinde; İlk Derece Mahkemesi kararının usul ve yasaya aykırı olduğunu, hatalı karar verildiğini, Kurum işlemlerinin mevzuata uygun bulunduğunu beyan etmektedir.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, davacının yaralanması ile sonuçlanan olayın iş kazası olduğunun tespiti istemine ilişkindir.

Davanın yasal dayanağı 5510 sayılı Kanun'un 13 ve devamı maddeleridir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasında iş kazası,

"a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,

c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Bu Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır." şeklinde belirlenmiştir.

İş kazası nedeniyle sosyal sigorta yardımlarının yapılabilmesi öncelikle Kurumun zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası olduğunu kabul etmesine bağlıdır. İş kazası olgusu Kurumca kabul edilmezse somut olayda olduğu gibi sigortalının ya da hak sahiplerinin olayın iş kazası olduğunu dava yolu ile tespit ettirmesi gerekmektedir. 5510 sayılı Kanun'un 12/1 maddesi uyarınca "4.maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar işverendir". Kanun'un 4. maddesinin "(a) bendinde hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, (c) bendinde ise kamu idarelerinde çalıştırılanlar" yer almaktadır. Somut uyuşmazlıkta ölen Kurum sigortalısının 4 (a) kapsamında işçi olup olmadığı uyuşmazlık konusu olup, ölen sigortalı ile davalı arasında işçi-işveren ilişkisi olup olmadığı, aradaki hukuki ilişkinin iş sözleşmesi mi eser sözleşmesi mi olduğu önem kazanmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu'na göre "iş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenme-sinden oluşan sözleşmedir". 6098 sayılı TBK'ya göre ise "Hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir". O halde ücret, iş görme ve bağımlılık iş sözleşmesinin belirleyici öğeleridir.

İş sözleşmesini diğer iş görme edimlerini içeren eser, vekalet veya ortaklık sözleşmelerinden ayıran, belirleyen en önemli ölçüt hukuki-kişisel bağımlılıktır. Gerçek anlamda hukuki bağımlılık işçinin işin yürütümüne ve işyerindeki talimatlara uyma yükümlülüğünü içerir. İş sözleşmesinde bağımlılık unsurunun içeriğini işverenin talimatlarına göre hareket etmek ve iş sürecinin ve sonuçlarının işveren tarafından denetlenmesi oluşturmaktadır. Bağımlılık iş sözleşmesini karakterize eden unsur olup, genel anlamıyla bağımlılık, hukuki bağımlılık olarak anlaşılmakta olup, işçinin belirli veya belirsiz bir süre için işverenin talimatına göre ve onun denetimine bağlı olarak çalışmasını ifade eder.

Eser sözleşmesinde işi yapmayı üstlenen, eser meydana getirmekten ibaret bir iş görme edimini borçlanmaktadır. Eser sözleşmesi, bir iş görme borcu doğuran sözleşme olmakla beraber burada önemli olan çalışmanın kendisinden ziyade bu çalışma neticesi ortaya çıkan ve objektif olarak gözlemlenen sonuçtur. İş yapmayı üstlenen, iş sahibi ile akdi ilişkiye girerken bir sonuç (eser) meydana getirmeyi taahhüt etmektedir. Bu anlamda eser, bir iş görme faaliyetinin maddi veya maddi olmayan sonucudur. Kuşkusuz bağımsız bir varlığı değiştirmeye, işlemeye veya biçimlendirmeye yönelik edimler de eser kavramına dahil sayılır ve istisna sözleşmesinin konusunu oluştururlar. Eser sözleşmesinde ücret belli bir süre çalışıldığı için değil, netice için ödenmektedir. İş yapmayı üstlenenin, kararlaştırılan

zamandan önce taahhüdünü yerine getirmesi, ücret üzerinde herhangi bir etki meydana getirmeyecektir. İş ilişkisinde olduğu gibi kişisel ve hukuki bir bağımlılık yoktur.

Özellikle bir hizmetin tamamlanması için işi üstlenen ile bu işin belirli bir bölümünü tamamlaması için üçüncü kişiye devredenler arasında imzalanan sözleşmenin eser veya iş sözleşmesi olup olmadığı tartışma konusu olabilir. Bu tür bir ilişkide tarafların meslekleri ve nitelikleri, işin niteliği, tarafların anlaşma şartları dikkate alınarak yorum yapılmalı ve iradeleri ortaya konmalıdır. İş sözleşmesinde işçi, belirli veya belirsiz süreli olarak işveren için çalışır. Eser sahibi kural olarak uzmanlığı bakımından iş sahibinin talimatları ile bağlı değildir. Sadece sözleşme ile üstlendiği eseri meydana getirmekle yükümlüdür. İş sözleşmesinin varlığı, ücretin ödenmesini gerektirir. Eser (telif) sözleşmesine ilişkin hükümlerde, iş sözleşmesinin aksine sosyal nitelikte edimlere ve koruma yükümlülüklerine rastlanmaz.

Hizmet akdinin bulunup bulunmadığının tespitinde görünürdeki işlemler değil, fiili durum önemli olup fiili (gerçek) durum tespit edilerek karar verilmesi gerekir. Davalı bakımından yazılı bir sözleşme sunulmuş olsa bile taraflar arasında iş görme, ücret ve bağımlılık unsurlarını içeren bir hizmet akdinin varlığının tespiti hâlinde gerçek fiili ilişkinin hizmet akdi olduğunun kabulü gerekecektir.

Dosya kapsamı incelendiğinde, davacının 02.03.2018 tarihinde, davalı Nurullah'a ait villada boya onarım işini aldığı bu işi yaparken, iş kazası geçirdiğinin tespiti talebiyle dava açılmış ve davanın kabulüne karar verilmiş ise de hüküm eksik inceleme ve araştırmaya dayalıdır.

Somut uyuşmazlıkta, yukarıda izah edilenler çerçevesinde, davacı ve davalı arasındaki villa tadilatına dair ilişkinin hizmet akdi kapsamında mı yoksa eser akdi kapsamında mı olup olmadığı hususu araştırılmalı, öte yandan şayet taraflar arasındaki ilişkinin eser akdi kapsamında kaldığı tespit edilirse, davacının 4 / 1 - b madde kapsamında sigortalılığı ve bu kapsamda iş kazası hususu değerlendirilmeli, deliller toplanmak suretiyle davaya konusu uyuşmazlık hiçbir kuşku ve tereddüte yer bırakmayacak şekilde belirlenmeli ve oluşacak kanaate göre karar verilmelidir.

VI.KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Temyiz olunan İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA,

İlk Derece Mahkemesi kararının BOZULMASINA,

Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

20.01.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.